ماهنامه علمى پژوهشى

مهندسی مکانیک مدرس

mme.modares.ac.ir

تست سختافزار در حلقه سامانه کنترل وضعیت ماژول زیر مداری با تراسترهای گاز سرد

سيد فضل اله موسوى¹، جعفر روشنى بان^{2*}، رضا امامى³

1-دانشجوى دكترى، دانشكده مهندسى هوافضا، دانشگاه خواجه نصيرالدين طوسى، تهران

2- استاد، دانشکده مهندسی هوافضا، دانشگاه خواجه نصیرالدین طوسی، تهران

3- استاد، مرکز مطالعات هوافضا، دانشگاه تورنتو، تورنتو، کانادا

roshanian@kntu.ac.ir ،1676-3381 * تهران، صندوق پستی

چکیدہ	اطلاعات مقاله
در این پژوهش طراحی و تست سختافزار در حلقه سامانه کنترل وضعیت ماژول زیر مداری با استفاده از مجموعه تراسترهای گاز سرد انجام گرفته است. پس از طراحی کنترلر مبتنی بر بازخورد کواترنین با استفاده از مدولاتورهای عرض پالس-فرکانس پالس، فرمان کنترل لازم برای تراسترهای از نوع خاموش -روشن و غیر پیوسته فراهم شده است و شبیهسازیهای عددی در دو حالت بدون اغتشاش و وجود اغتشاش و نامعینی	مقاله پژوهشی کامل دریافت: 19 آذر 1392 پذیرش: 29 اسفند 1392 ارائه در سایت: 66 مهر 1393
مدل و محیط محاسبه شده است. سپس طراحی معماری و ساخت میز تست تراسترهای گاز سرد نیتروژن برای انجام تست.های زمان حقیقی	كليد واژگان:
انجام شده و نتایج آن ثبت گردیده است. در این فرایند نتایج شبیهسازی عددی مورد تأیید و صحهگذاری قرار گرفته است. در تحلیل بعدی به	تراستر گاز سرد
عنوان دستاورد دوم این پژوهش در انجام تستهای شبیهسازی سختافزار در حلقه، مقادیر نامعینی مدل و نویز اندازهگیری تخمین زده شده و در	سختافزار در حلقه
مدل شبیه سازی عددی بهروز شده و بدین ترتیب به مدل حقیقی نزدیک گردیده است. بدین ترتیب استفاده از این مدل عددی در انجام	كنترل وضعيت
تستهار. که به صورت مکرر استفاده مرشوند با ها بنههای بسیار کمته از تست سختافزار در حلقه بشناد شده است.	ماژول زیر مداری
	بازخورد كواترنين

Hardware-in-the-loop simulation for Attitude Control of a Suborbital Module using Cold Gas Thrusters

Fazlolah Mousavi¹, Jafar Roshanian^{2*}, M. R. Emami³

1-Department of Aerospace, K.N.Toosi University of Technology, Tehran, Iran 2-Department of Aerospace, K.N.Toosi University of Technology, Tehran, Iran 3- Institute of Aerospace Studies, University of Toronto, Toronto, Canada *P.O.B 16765-3381, Tehran, Iran, roshanian@.kntu.ac.ir

	This paper is concerned with design, develop and implementation of a guaternion based attitude
Original Research Paper Received 10 December 2013 Accepted 20 March 2014 Available Online 28 September 2014	control system for a rigid suborbital module which using cold gas thrusters over a short-duration mission. The quaternion controller produces a demand torque, and a pulse-width pulse-frequency modulator determines the necessary thruster fire signals. The effect of disturbances on module
Keywords: Quaternion error vector Attitude Control Suborbital Module Cold Gas Thruster	attitude has been investigated and the most significant found to be due to misalignment of thrusters effects. The system concept has been evaluated through modeling in Simulink and a rapid prototype hardware-in-the-loop platform and has been found to meet the requirements laid out for a typical module mission. The satisfactory performance of the controllers was illustrated through both numerical and hardware-in-the-loop simulations, where a system of twelve thrusters and load sensors were implemented in the hardware and disturbance effects such as thrust misalignment and sensor noise were studied. The results show the effectiveness of the proposed control method for agile attitude maneuvers of suborbital modules. The results of the HIL simulation were also used for tuning the parameters of the module's numerical simulation that is to be used for error budgeting analyses.

1- مقدمه

در زمینه کنترل وضعیت ماژول زیر مداری نیازمند توجه مضاعف می باشد. كنترل وضعيت با كاربرد بازخورد كواترنين يك موضوع منتشر شده میباشد [2,1]، اما اغلب این تحقیقات برای ماژول های مداری و یا مأموریتهای فوق مداری بوده است. ماژول زیر مداری یک مساله جدید را طرح می کند زیرا بازه زمانی انجام مانورهای مأموریتی آن نسبت به دو مورد دیگر بسیار کوتاه میباشد، این مساله نیاز به مانورهای با دینامیک سریع و زاویه بالا را مطرح می سازد. موضوع مورد توجه در این مقاله، پژوهش برای

ماژولهای فضایی زیر مداری وسایلی هستند که معمولاً ناحیه خارج از جو را تجربه می کنند، اما به سرعت و ارتفاع لازم برای قرار گرفتن در مدار نمی رسند، بنابراین دوباره به داخل جو باز می گردند. موشکهای کاوش و سفینههای سرنشین دار مثالهایی از این دسته هستند. در سالهای اخیر تحقیقات رو به رشد زیادی به صورت منفرد و در سطح ملی در زمینه ماژول های مداری و فوق مداری انجام شده است. با این حال تحقیق و توسعه

برای ارجاع به این مقاله از عبارت ذیل استفاده نمایید: F. Mousavi, J. Roshanian, M. R. Emami, Hardware-in-the-loop simulation for Attitude Control of a Suborbital Module using Cold Gas Thrusters, Modares Mechanical Engineering, Vol. 14, No. 10, pp. 177-186, 2014 (In Persian)

Please cite this article using:

توسعه طراحی کنترل یک ماژول زیر مداری، شامل شناسایی قوانین کنترل مناسب، عملگر مناسب و مشخصات سختافزار سطح بالای مورد نیاز برای پیادهسازی کل سامانه میباشد. در این مطالعه موردی یک ماژول زیر مداری با وزن 250 کیلوگرم و ارتفاع اوج 120 کیلومتر در نظر گرفته شده است. زمان پرواز فاز میانی در حدود 400 ثانیه برآورد شده است. در طول این مدت ماژول نیازمند انجام مانورهای سریع میباشد، بنابراین استفاده از یک سامانه کنترل وضعیت فعال برای این منظور الزامی میباشد.

تعداد معدودی ماهواره مانور سریع توسعه و پرتاب شده است مانند ایکونوس(لاکهید مارتین، ایالات متحده) و بیل ست (مرکز فضایی سوررِی، انگلستان)؛ که سرعت انجام مانور هر محور در حدود 0.1 -1 درجه/ثانیه دارند. اما نیاز به چالاکی بالا در ماهوارههای آینده در حال افزایش است. این چالاکی در مأموریتهایی همچون سنجش از راه دور زمین و سیارات، و ماهوارههای پیش هشدار سریع نیاز میباشد که سرعت چرخشی در حدود 1-10 درجه/ثانیه دارند[3].

در یک ماژول زیرمداری سامانه هدایت-کنترل ناوبری فرمانهای پیوسته برای اعمال به تراسترها صادر می کند. پس از جدایش ماژول از موشک حامل، فرمانهای هدایت برای سامانه کنترل بر اساس زوایای اویلر در مختصات مرکز زمین صادر می شود. این فرمانها می تواند مقادیر بزرگ و نرخ تغییر زاویه ای بزرگی نیز داشته باشد، این موضوع منجر به رویارویی با دینامیک غیرخطی شدید خواهد شد. همچنین این تراسترها در یک حالت خاموش-روشن کار می کنند، که موجب می شود سیستم حلقه بسته رفتارهای ناپیوسته از خود نشان دهد، در حالی که فرمانهای هدایت از نوع پیوسته هستند. محققین سه روش مختلف برای فائق آمدن بر این مشکل پیشنهاد کردهاند.

دسته اول استفاده از الگوریتمهایی که فرمانهای متناسب با این اجزاء و از نوع گسسته و قابل اجرا توسط تراسترها تولید می کند. تمام این روشها مستلزم تحلیل و طراحی در حوزه کنترل غیرخطی با المان های خاموش-روشن میباشد. از جمله میتوان به روشهای زیر اشاره کرد: طراحی کنترل بهینه تغییر وضعیت ماژول صلب با مدل دینامیک چرخشی اویلر بر اساس اصل حداقل پونتریاگن برای مانور تک محورهٔ مینیمم زمان و مینیمم انرژی که در مرجع [4] انجام شده است و به شکل حل بسته در مرجع [5] ارائه شده است. استفاده از این روش به کنترل خاموش-روشن¹ و کنترل روشن-خاموش ~~-~~روشن² منجر می شود که برای اجرا در تراستر مناسب می باشد. روش دیگر از این دسته راه حل استفاده از برنامهریزی غیرخطی میباشد که در مرجع [6] برای مانورهای با زاویه بزرگ برای فضا پیمای صلب انجام شده است و فرمان های خاموش-روشن برای فرمان به تراسترها ارسال می کند. طراحی کنترل با روش کنترل مد لغزشی نیز به کنترل سوئیچینگ منجر می شود که برای فرمان به تراسترها مناسب می باشد. در مرجع [7] کنترل مانور حداقل زمان با زاویهٔ بزرگ برای یک فضاپیما به این روش انجام شده است.

دسته دوم استفاده از تلفیقگرهایی است که سیگنال پیوستهٔ فرمان کنترل را به فرمان گسسته برای اجرا در تراستر تبدیل و تفسیر کند. ساده-ترین تلفیقگر یک رلهٔ ایده آل است که مبین کنترل خاموش -روشن است. در [8] مقایسه عملکرد سیستم کنترل با کنترل خاموش -روشن و تلفیقگر عرض پالس -فرکانس پالس صورت گرفته و نتایج آن منتشر شده است. دسته سوم استفاده از روشهای محاسبات نرم و روشهای کنترل فازی و

شبکه عصبی میباشد که از جمله مراجع [10,9] را میتوان نام برد.

بررسی مراجع مذکور نشان میدهد هر کدام با دیدگاه منحصربهفرد خود به موضوع کنترل وضعیت یک وسیله فضایی پرداخته است از جمله اینکه عملگر مورد استفاده معمولاً از نوع پیوسته و وسایل تبادل ممنتوم بوده است[4,1]. در مجموع تحقیقات صورت گرفته و منتشر شده تا این زمان روشهای خطی سازی- روشهای کنترل غیرخطی تک محوره- روش کنترل مد لغزشی- روشهای کنترلی محاسبات نرم – استفاده از عملگرهای پیوسته همانند چرخ عکسالعملی انجام و منتشر شده است اما در این پژوهش راه حل شامل بازخورد کواترنین- عدم خطی سازی- عدم جداسازی محورها و محدود کردن سامانه کنترل به استفاده از عملگر تراستر گاز سرد به تنهایی میباشد. در انتها نیز تست سختافزار در حلقه به منظور صحهگذاری نتایج عددی و استخراج مشخصات سختافزار مورد نیاز برای پیادهسازی، برنامهریزی و طراحی شده است.

روش حل مسئله در این مقاله در کنترل وضعیت یک ماژول زیر مداری بر اساس کاربرد عملگرهای تراستر گاز سرد و استفاده از پس خور کواترنین، بدون فرض خطی سازی و جداسازی محورها و اعمال فرمانهای کنترل وضعیت با زاویه و نرخ چرخش طرحریزی شده است.

مرور تاریخچه کنترل وضعیت فضاپیما

استفاده از قوانین کنترل مبتنی بر زوایای اویلر دارای مزیت سادگی طراحی و قابلیت درک و تصور این زوایا برای طراح است اما نقطه ضعف این روش وقوع مسئله تکینگی معادلات سینماتیک در زوایای نزدیک به 90 درجه است. راه مقابله با این مسئله استفاده از معادلات سینماتیک فضاپیما بر مبنای کواترنین است. تحقیقات متعددی در زمینه کنترل وضعیت با استفاده از قانون کنترل مبتنی بر کواترنین انجام شده تا از مسئله تکینگی زوایای اویلر جلوگیری کند. برای مثال در [11] از خطی سازی پسخور کواترنین استفاده شده است و اما در [12] سیستم کنترل بر اساس بازخورد کواترنین برای یک فضاپیمای صلب بدون انجام خطی سازی طراحی شده است. در مرجع [13] مطالعه موردی سیستم هدایت-کنترل یک فضاپیما بر اساس قوانین کنترل مبتنی بر کواترنین طراحی و تست شده است.

در مرجع [14] سامانه کنترل وضعیت بخش نهایی پرتابگر فضایی کره ای-³1 که شامل دو عدد عملگر الکترو-هیدرولیک و یک سامانه عکسالعملی تراستر گاز نیتروژن است با طراحی کنترلر تناسبی-مشتقی-انتگرالی برای عملگرهای الکتروهیدرولیک و کنترلر اشمیت تریگر خاموش-روشن برای تراسترهای گاز سرد انجام شده است. پایداری و عملکرد سامانه کنترل وضعیت بخش نهایی این پرتابگر کرهای با استفاده از تستهای سختافزار در حلقه مورد تأیید قرار گرفته است.

مرجع [15] یک سیستم سختافزار در حلقه برای پرواز آرایشی فضاپیماها ارائه میکند. قوانین کنترل فازی برای نگهداشتن وضعیت پرواز تحت اغتشاشات خارجی و وضعیت اولیه آنها پیشنهاد شده است. تراسترهای گاز سرد خاموش -روشن برای استفاده در این سامانه توسعه داده شدهاند. یک تست سختافزار در حلقه برای تأیید معماری کنترل وضعیت و قوانین کنترل فازی با استفاده از تراسترهای گاز سرد نیز انجام گرفته است.

در مرجع [**16**] تستهای شبیهسازی سختافزار در حلقه برای پرتابگر اَرِس-⁴1 در محیط زمان حقیقی در آزمایشگاههای مرکز فضایی مارشال

¹⁻ Bang-Bang 2- Bang-off-Bang

³⁻ Korean Space Launch Vehicle-I (KSLV-I) upper stage

⁴⁻ Ares-I

تدارک دیده شده است. هدف اصلی این مرکز تست نرمافزار و سختافزار اویونیک در محیط سختافزار در حلقه برای تأیید عملکرد صحیح تراسترهای سطح بالای با سوخت مایع در سامانه کنترل پرواز این سامانه است، همچنین در مرجع [17] یک شبیهساز سختافزار در حلقه برای شبیهسازی کنترل وضعیت فضاپیما با استفاده از چرخ ممنتوم با سیستم گوی هوا معلق و سامانه جهت-وضعیت مرجع¹ توسعه داده شده است. تستهای متعددی برای تأیید عملکرد چرخ ممنتوم و قانون کنترلی تناسبی-اینتگرالی-مشتقی² انجام گرفته است. معماری سختافزار در حلقهی این مقاله مشابه معماری پژوهش حاضر است با این تفاوت که عملگر، حسگر و قانون کنترل به کاررفته کاملاً متفاوت میباشند.

با این مقدمه و مرور مقالات میتوان گفت بخش سختافزار در حلقه این تحقیق به مراجع [18,15] نزدیک است اما با این تفاوت که در این تحقیق از 12 عدد تراستر گاز سرد و حسگر و قانون کنترلی متفاوتی بر اساس بازخورد کواترنین برای انجام مانورهای با زاویه بالا و سریع استفاده شده است. با این تحقیق، مدل مناسبی از تراسترهای گاز سرد شناسایی شده و در تستهای شبیهسازی عددی که به دفعات مکرر استفاده می شوند (مانند تستهای مونت کارلو) با دقت بسیار خوب مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

در این مقاله ابتدا طراحی تراستر گاز سرد برای کنترل وضعیت یک ماژول زیر مداری انجام شده، سپس دینامیک وضعیت ماژول بیان شده است. در ادامه با طراحی محیط سختافزار در حلقه، مدل تراستر شناسایی و نتایج تستهای سختافزار در حلقه برای تأیید تستهای شبیهسازی عددی بکار رفته است.

این مقاله با بخشهای زیر ادامه می ابد: در بخش 3 معادلات دینامیک حرکت ماژول بیان شده است. مدل تراسترهای گاز سرد در بخش 4 استخراج شده و در بخش 5 قوانین کنترل بکار رفته بیان شده است. بخش 6 مدولاتور تراسترها را طراحی و مورد بحث قرار می دهد. نتایج تستهای عددی و سختافزار در حلقه در بخش 7 بیان شده است. بخش 8 نیز به بیان نتیجه گیری پرداخته است.

3- معادلات حركت وضعيت ماژول زير مدارى

حرکت یک جسم صلب در فضا را می توان با معادلات اویلر به شکل روابط (1) نشان داد [19]:

$$\dot{\omega}_{x} = [M_{x} - \omega_{y}\omega_{z}(I_{z} - I_{y})]/I_{x}$$

$$\dot{\omega}_{y} = [M_{y} - \omega_{x}\omega_{z}(I_{x} - I_{z})]/I_{y}$$

$$\dot{\omega}_{z} = [M_{z} - \omega_{x}\omega_{y}(I_{y} - I_{x})]/I_{z}$$
(1)

که M_x و M_x مرکز جرم مرکز مرک محورهای بدنی هستند. ماژول اثر می کنند و w_x , w_y و w_x سرعت زاویه ای محورهای بدنی هستند. ممان اینرسی های محوره ای اصلی بدنی ماژول با y_x او y_x تعریف شده است. آنها را به عنوان نامعینی مدل دینامیکی در نظر گرفت. ممان های خارجی وارد بر ماژول شامل تغییرات میدان جاذبه، ممانهای حاصل از میدان مغناطیسی، خورشیدی و ممانهای حاصل از تراسترهای گاز سرد هستند. با توجه به این که بزرگی ممانهای ناشی از تراسترهای گاز سرد چند ده تا چند صد برابر ممانهای خارجی دیگر است، میتوان از آنها صرفنظر کرده و آنها را به عنوان اغتشاش خارجی وارد بر جسم در طراحی در نظر گرفت.

4- مدل تراسترهای گاز سرد

(2)

عملگرهای مورد استفاده برای اجرای قوانین کنترل فعال در کاربردهای فضایی عموماً دستگاههای چرخ عکسالعملی، چرخ ممنتوم و گستاور دهندههای مغناطیسی و در کاربردهایی بادبانهای خورشیدی میباشند. چنین گشتاور دهندههایی در یک حالت خطی و پیوسته کار میکنند. گشتاوری که آنها میتوانند فراهم کنند برای دستگاههای چرخ عکسالعملی در محدوده [0.02,1] نیوتن-متر، برای گشتاور دهندههای مغناطیسی [0.001,0.01] نیوتن-متر و برای گشتاور دهندههای خورشیدی [⁵06, ا0⁶] نیوتن-متر است [**19**]. به علت پایین بودن حداکثر گشتاور قابل تولید در این روشها، حداکثر سرعت انجام مانور تغییر وضعیت به وسیله آنها محدود است.

ماژول فضایی در بازه زمانی مأموریتی کوتاه خود که در حدود چند صد ثانیه است باید مانورهای وضعیتی سریع انجام دهند. حتی استفاده از چرخ عکسالعملی پاسخگوی نیاز ماژول نیست. راه حل این موضوع استفاده از تراسترهای عکسالعملی با اندازه تراست طراحی شده است. در این تراسترها خروج گاز (که اغلب از گاز سرد و خنثی همچون فرئون یا نیتروژن است) با سرعت زیاد از نازل، نیرو تولید می کند. این تراسترها میتوانند سطوح گشتاور عکسالعملی بین 0.01 تا 30 نیوتن متر که در بیشتر کاربردهای فضایی معمول هستند را تولید کنند. به منظور دستیابی به سطوح تراست متفاوت برای کنترل هر محور پیشنهاد استفاده از چند تراستر با سطح تراست مخلف در یک واحد مجتمع تولید تراست توسط نویسندگان این مقاله ارائه شده است؛ اما حداکثر گشتاور تولیدی هر جفت تراستر بر اساس حداقل شتاب زاویهای مورد نیاز در هر محور به اضافه یک ضریب ایمنی (**1.2** عر)

 $M_{(\mathbf{O})} = \gamma \times I_{(\mathbf{O})} \times \alpha_{(\mathbf{O})\min}$

ممان تولیدی هر جفت تراستر با لحاظ بازوی هر محور در جدول 1 نشان داده شده است. مجموعه تراستر گاز سرد طراحی شده برای تست سختافزار در حلقه در شکل 1 نشان داده شده است. نمودارهای تجربی تراست برای فرمان باز و بسته شدن شیر تراستر در شکل 2 نشان داده شده است. تقریب مرتبه اول و خطی نمودار عملکرد تراستر شامل زمان اوج و زمان افت در شکل 3 نشان داده شده است.

پارامترهای زمانی تراستر بر اساس نتایج تجربی نشان میدهد عملکرد تراستر شامل زمانبندیهایی به شرح زیر است: زمان تأخیر روشن شدن $t_1 - t_0$ و زمان تأخیر خاموش شدن $t_4 - t_3$ که به زمان نمونهبرداری، **جدول1** پارامترهای هندسی و جرمی ماژول

پارامتر	مقدار
جرم ماژول	250 kg
طول ماژول	1.2 m
شعاع بدنه اصلى	<i>R</i> =0.3 m
مرکز ثقل ماژول از کف	<i>X_{c.g}</i> =1.0 m
ممان اینرسی محور X	<i>I_x</i> =100 kg.m ²
ممان اینرسی محور Y	<i>I_y</i> = 70 kg.m ²
ممان اینرسی محور Z	<i>Iz</i> =70 kg.m ²
بازوی تراستر محور غلت از مرکز جرم	<i>L_x</i> =0.5 m
بازوی تراستر محور فراز/سمت از مرکز جرم	<i>L_y= L_z=</i> 1.0 m
نیروی جفت تراستر محورهایX,Y,Z	$T_x=T_y=T_z=7$ N
حداقل سرعت زاویهای متوسط مورد نیاز محورهای	deg/s ω_{ave} = 10
X,Y,Z	

¹⁻ Attitude Heading Reference System (AHRS) 2- Proportional-Integrator-Derivative (PID)

فرمان خاموش	t ₃	فرمان آتش	t ₀
افت تراست	t4	توليد تراست	t_1
زمان نشست خاموش شدن	t5	زمان نشست روشن شدن	t ₂
1 I. 2 16 *	۸ ۲ I		Ĩ I.

شکل 3- زمانبندیهای دینامیک روشن-خاموش تراستر و تقریبهای ان

5- كنترل

وجود تکینگی در معادلات سینماتیک مبتنی بر زوایای اویلر در زوایای مانور نزدیک به 90 درجه موجب می شود برای رهایی از این مشکل که در مأموریت ماژول مسلم است، از سینماتیک مبتنی بر کواترنین استفاده شود. برای محاسبه قانون کنترل بر اساس کواترنین، بردار $\hat{q}$ به شکل رابطه (3) تعریف می شود:

$$[\hat{q}]_{\rm R} = \hat{i}q_{1\rm R} + \hat{j}q_{2\rm R} + \hat{k}q_{3\rm R} + q_{4\rm R}$$
(3)

ماتریس کسینوس هادی وضعیت مطلوب و وضعیت ماژول $[M_A]$ و $[T_A]$ را میتوان بر حسب کواترنین بیان کرد و به ترتیب با $[A(q_M)]$ و $[A(q_T)]$ نشان داد. در نتیجه ماتریس $[A_B]$ با استفاده از ضرب کواترنین بر حسب جملات کواترنین به شکل زیر معرفی می گردد [17] طبق روابط (4) و (5) داریم:

 $[A(q_{\rm E})] = [A(q_{\rm T})][A(q_{\rm M})]^{-1} = [A(q_{\rm T})][A(q_{\rm M}^{-1})]$ (4)

و

(6)

$$q_{\rm E} = \begin{bmatrix} q_{1\rm E} \\ q_{2\rm E} \\ q_{3\rm E} \\ q_{4\rm E} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} q_{4\rm T} & q_{3\rm T} & q_{2\rm T} & q_{1\rm T} \\ q_{3\rm T} & q_{4\rm T} & q_{1\rm T} & q_{2\rm T} \\ q_{2\rm T} & q_{1\rm T} & q_{4\rm T} & q_{3\rm T} \\ q_{1\rm T} & q_{2\rm T} & q_{3\rm T} & q_{4\rm T} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} -q_{1\rm M} \\ -q_{2\rm M} \\ -q_{3\rm M} \\ q_{4\rm M} \end{bmatrix}$$
(5)

با استفاده از رابطه یک به یک بین المانهای ماتریس کسینوس هادی و بردار کواترنین کنترل روابط **(6)** حاصل میشود[2]:

$$T_{cx} = \mathbf{2}K_{x}q_{1E}q_{4E} + K_{xd}\omega_{x}$$
$$T_{cy} = \mathbf{2}K_{y}q_{2E}q_{4E} + K_{yd}\omega_{y}$$
$$T_{cz} = \mathbf{2}K_{z}q_{3E}q_{4E} + K_{zd}\omega_{z}$$

مقادیر بهره..., K_x , K_{xd} , بر اساس روش پیشنهادی در مرجع [19] طراحی گردیده است. برای حصول نتایج عملکردی مطلوب و ارضاء محدودیتهای عملکردی سامانه هدایت، زمان نشست در بازه 8-12 ثانیه و پاسخ حلقه بسته بدون فراجهش هدفگذاری شده است، بر این اساس و از روابط موجود در متون کنترل کلاسیک مقدار فرکانس طبیعی win=1 rad/s و نسبت میرایی $\Gamma=i$ برای سیستم حلقه بسته محاسبه شده است. مقادیر بهره کنترل طراحی شده در جدول 2 نشان داده شده است.

6- مدلاسيون فرمان كنترل

در این تحقیق یک مدولاتور عرض پالس-فرکانس پالس برای تراسترها

مشخصات مکانیکی شیر و مشخصات فنی سلونوئید بستگی دارد. در شیر بکار رفته در این تحقیق همان طور که در شکل 2 نشان داده شده است زمان تأخیر باز و بسته شدن شیر تراستر از طریق تست عملی محاسبه شده و با انجام تقریب خطی از آن مطابق شکل 3 این زمان برابر 15 میلی ثانیه است. این مقدار پس از طراحی و انجام تغییرات لازم برای رسیدن به حداقل تأخیر به دست آمده است. دومین تأخیر شامل زمانهای $t_1 - t_2$ در روشن شدن و یا به دست آمده است. دومین تأخیر شامل زمانهای $t_1 - t_2$ در روشن شدن و اید متار زلولهها، شیر و نازل است. هرچقدر این زمان کوچکتر باشد به حالت ایده آلیده آل نزدیکتر است اما مقادیر 10-51 میلی ثانیه برای این تأخیر معمول ایده آل نزدیکتر است ایده آل نزدیکتر است این مقدار یس از طراحی و نازل است. موجقدر این زمان کوچکتر باشد به حالت ایده و باین تأخیر معمول ایده آل نزدیکتر است اما مقادیر 10-51 میلی ثانیه برای این تأخیر معمول ایده آل نزدیکتر است اما مقادیر 10-51 میلی ثانیه برای این تأخیر معمول ایده آل نزدیکتر است اما مقادیر 10-51 میلی ثانیه برای این تأخیر معمول و با تقریب خطی از آن مطابق شکل 3، برای تراستر طراحی شده است که عاصل تأخیر زمان ایت ازمان اوج $t_1 - t_1$ میلی ثانیه برای این تأخیر معمول زمان افت $t_2 - t_1$ میلی ثانیه برای این تأخیر معمول این تقریب خطی از آن مطابق شکل 3، برای تراستر طراحی شده است زمان اوج $t_2 - t_1 - t_1$ میلی ثانیه محاسبه شده است این تأین محادی در آل مکابق می در این تحقیق محاسبه شده است این این این این این اوج $t_2 - t_1$ میلی ثانیه محاسبه شده است. با تقریب مرتبه اول برای زمان اوج $t_2 - t_1$ می تأین مازی عددی ایجاد می کند. میلی ثانیه محاسبه شده است. با تقریب مرتبه اول برای زمان اوج اراحی 3 مده برای ازمان اوت اراحی 3 مده برای این تقریب در شکل 3 نشان داده شده است. ثابت زمانی به دست آمده برای این تقریب مرتبه اول برای زمان اوج اراحی مده برای این تقریب در شکل 3 نشان داده شده است. ثابت زمانی به دست آمده برای این تقریب در شکل 3 نشان داده شده است. ثابت زمانی به محسبه شده است.

شکل 1- مجموعه تراستر گاز سرد

DOR: 20.1001.1.10275940.1393.14.10.4.1

ست سختافزار در حلقه سامانه کنترل وضعیت ماژول زیر مداری با تراسترهای گاز سرد

ضرايب كنترلى	جدول2 مقادير
مقدار	پارامتر
120	K _{zd}
57	Kz
120	Kyd
57	Ky
40	K _{xd}
19	$K_{\rm x}$

به کاررفته است. نتایج هر دو شبیه سازی عددی و شبیه سازی تجربی عملکرد عالی این مدولاتور را برای کاربرد در فضاپیما بر اساس معیار مصرف سوخت در مقایسه با مدولاتورهای عرض پالس و مدولاتور فرکانس پالس، نشان مىدهد مدولاتور عرض پالس- فركانس پالس شامل يك فيلتر مرتبه اول با یک اشمیت تریگر و یک حلقه بازخورد، مطابق شکل 4 است.

سازوکار عملکرد اشمیت تریگر یک ناحیه مرده و یک هیسترزیس ایجاد می کند که از تحریک ناخواسته عملگرها جلوگیری می کند. این مدولاتور دارای پنج درجه آزادی است که انتخاب مقادیر متغیرهای آن ابتدا بر اساس تحلیل رفتار استاتیک این مدولاتور انجام شده و سپس در شبیهسازی و از طریق تکرار تنظیم می گردد. مرجع [6] محدوده مناسبی برای انتخاب این متغیرها پیشنهاد کرده است. بر این اساس بهره مدولاتور *k*m برابر یک انتخاب شده است. حداکثر ممان خروجی اشمیت تریگر برابر (*U=T* است. این انتخاب بر اساس مقادیر انتخاب شده برای پارامترهای مدولاتور بر اساس مشخصات عملکردی تراسترها در جدول 3 نشان داده شده است. این پارامترها به میزان خطای پاسخ خروجی وابسته هستند و تأثیر زیادی بر روی میزان انرژی مصرفی کنترل دارند. بر اساس مأموریت مورد انتظار برای ماژول و نیازمندیهای سامانه هدایت، حداکثر خطا در کانال غلت برابر یک درجه و در دو کانال دیگر برابر چهار درجه است که این مقادیر در طراحی و تنظیم یارامترهای مدولاتور مورد استفاده قرار می گیرد.

7- میز شبیه سازی سخت افزار در حلقه

شبیهسازی سختافزار در حلقه سامانه در محیط ایکس پی سی تارگت^ا سيمولينک متلب با استفاده از يک پروسسور 500 مگاهرتز ينتيوم²و برد واسط إي-تي818 ال، با 16/16 كانال ديجيتال ورودي/خروجي و 16 كانال ورودی آنالوگ و 12 کانال مبدل آنالوگ به دیجیتال با قدرت تفکیک 12 بیت

های طراحی شده برای مدولاتور	جدول 3 مقادیر پارامتره
-----------------------------	-------------------------------

مهندسی مکانیک مدرس، دی 1393، دورہ 14، شمارہ 10

مقدار	پارامتر
0.5	$ au_{ m m}$
1.0	$k_{ m m}$
60	U
1.0	$U_{\rm off}$
2.0	Uon

1- xPC Target

2-500MHz Pentium III

و سرعت 40 كيلو نمونه بر ثانيه طرحريزى شده است. سختافزار شامل يك برد رله الكترونيكي براي سوئيچ كردن سلونوئيدها است. همچنين ميز شامل 12 عدد تراستر و 12 عدد نيروسنج طراحي شده است. ميز تست طراحي شده برای این منظور در شکل 5 نشان داده شده است.

دیاگرام بلوکی معماری سختافزار در حلقه در شکل 6 نشان داده شده است. برنامه ترجمه شده به زبان ماشین در پروسسور محاسبات لازم را انجام داده و فرمان خاموش-روشن را به برد رله و از آنجا به سلونوئید ارسال می کند. تراست حاصل از تراسترها وسط نیروسنجها محاسبه شده و توسط بردهای الکترونیکی مربوطه و از طریق مبدل های آنالوگ به دیجیتال وارد برنامه جاسازی شده در پروسسور می شود. ارتباط میان دو پروسسور از طریق پروتکل تی سی پی ای پی³ طرحریزی شده است و هرگونه تغییر و اصلاح متغیرهای سیستم را میتوان به صورت لحظهای اجرا کرد.

8- نتايج

دیاگرام بلوکی سامانه هدایت-کنترل- ناوبری ماژول زیر مداری در شکل 7 نشان داده شده است. فرمان هدایت بر اساس دنبال سازی زوایای اویلر ماژول صادر شده و برای سرعتهای زاویهای اولیه و پایانی مانور برابر صفر طرحریزی شده است. دینامیک تراسترها بر اساس مدل استخراج شده در بخشهای قبلی شامل تأخیرهای زمان روشن-خاموش شدن طبق شکل 3 طراحی شده است.

اغتشاشات وارد بر سیستم شامل نویز سنسور و اغتشاش ناشی از نامیزانی تراسترها است. به منظور مطالعه نامیزانی تراسترها نسبت به محورهای اصلی بدنی ماژول، ماتریس 7 تعریف شده که حداکثر ممان اغتشاشی هر محور را تعیین می کند. برای مدلسازی این نامعینی در این تحقیق، 5% از ممان هر

شکل 5- نمایی از میز سختافزار در حلقه تراسترهای گاز سرد

شکل 6- دیاگرام بلوکی معماری سختافزار در حلقه

3-TCP/IP

181

محور به عنوان اغتشاش بر روی محورهای دیگر در نظر گرفته شده است؛ بنابراین اغتشاش وارده به ماژول را میتوان به شکل رابطه (7) مدل کرد:

 $d = \nabla \cdot \delta \quad \cdot \quad -\mathbf{1} < \delta < \mathbf{1} \tag{7}$

که

$$V = \begin{bmatrix} 0 & 0.05 & 0.05 \\ 0.05 & 0 & 0.05 \\ 0.05 & 0.05 & 0 \end{bmatrix}$$

همچنین نویز سنسورها با نویز سفید گوسین، واریانس 0/01، میانگین صفر و بر اساس اطلاعات استخراج شده از سنسورهای ناوبری شبیهسازی شده است. هر دو تست شبیهسازی عددی و شبیهسازی سختافزار در حلقه انجام شده و نتایج آن مورد تحقیق، بررسی و مقایسه قرار گرفته است. برای شبیهسازی عددی ابتدا عملکرد سامانه در حالت ایده آل و عدم وجود نویز سنسور و نامیزانی تراستر و سپس در حالت وجود اغتشاش مورد مطالعه قرار گرفته است. شکلهای 8-12 نتایج حالت ایده آل را نشان میدهد و نتایج مربوط به حالت وجود اغتشاش در سامانه در شکلهای 13-17 نشان داده شده است. مشاهده می شود کنترل کننده طراحی شده توانایی دنبال سازی فرمان های هدایتی را در کمتر از 10 ثانیه با استفاده از تراسترهای خاموش -روشن دارد. بدین ترتیب هدف طراحی فراهم شده است، این مقدار با نتایج مانور سریع در مرجع [6] مقايسه شده و صحت اين نتايج تأييد مى گردد. همچنين شكل 8 و 13 برای پاسخ سیستم در کانال غلت نشان میدهد که نویز سنسور و نامیزانی محور تراستر میتواند مقدار غلت بیشتری را قبل از رسیدن به مقدار صفر موجب شود، علت این موضوع به خاطر وجود نامعینی در سیستم تفسیر می شود. شکل های 12 و 17 نشان می دهند که سرعت زاویه ای بدنی در یک مانور به 21 درجه/ثانیه در حالت ایده آل و 24 درجه بر ثانیه در حالت وجود اغتشاش رسيده است. از شكل 17 تأثير اغتشاش سيستم شامل نويز سنسور و نامیزانی محور تراستر بر میزان نرخ سرعت زاویهای بدنی سیستم به وضوح دیده می شود. خطای سیستم در هر سه کانال برای زوایای اویلر و برای بردار کواترنین (معادله 6)، در کمتر از 8 ثانیه برای حالت ایده آل و در کمتر از 11 ثانیه برای حالت وجود اغتشاش به سمت صفر همگرا می گردند که این موضوع در شکلهای 11 و 16 نمایش داده شده است. کنترل کننده مبتنی بر بازخورد کواترنین توانایی دنبال سازی فرمانهای هدایتی در کانال فراز برای

زاویه 90 درجه را به خوبی نشان میدهد (شکلهای 9 و 14)، این نقطه یک نقطه تکینگی در موقع استفاده از زوایای اویلر است.

نتایج عملکردی در این شبیه سازی با نتایج شبیه سازی مرجع [21] در حالت مانورهای سریع که برای یک فضاپیمای صلب بر اساس روش جایابی قطب، انجام شده، مقایسه شده است. در این مرجع [21] مشخصه عملکردی زمان نشست در حدود 9 ثانیه محاسبه شده است و در پژوهش حاضر این زمان حدود 10 ثانیه به دست آمده است.

شبیهسازیها براساس یک مانور نمونه از مانورهای کنترل وضعیت ماژول که توسط سامانه هدایت به سامانه کنترل اعمال می شود طرحریزی شده است. زوایای فرمان اویلر صفر درجه در محور غلت برای تمام مدت مانور، صفر، 90 و 60- درجه در محور فراز و 45، 60- و صفر درجه در محور سمت برای زمانهای پنج، 40 و 70 ثانیه برنامهریزی شده است. نتایج شبیهسازی سختافزار در حلقه در شکلهای 18-22 نشان داده شدهاند. زمان یاسخ آنها در حدود 25% بیشتر از نتایج شبیهسازی عددی است که ناشی از پدیدههای مدل نشده در سنسورها و سختافزار تراسترها است. به علاوه جهش پاسخ در کانال غلت در حدود 16% افزایش پیدا کرده است. شکل های 17 و 22 تطابق بسیار خوبی بین سرعت زاویه ای بدنی بین نتایج شبیه سازی عددی (در حالت وجود اغتشاش) و شبیهسازی سختافزار در حلقه نشان میدهند. نهایتاً مقایسه شکلهای 13-17 و 28-22، اعتبار نتایج شبیهسازی عددی با مدل اغتشاش را نشان میدهند. اگرچه شبیهسازی سختافزار در حلقه پاسخهای مناسبتر و واقعی تری را به خاطر وجود تراستر و سنسورهای در حلقه به نمایش می گذارند اما بهرهبرداری از آن به دلایل سخت افزاری محدود است؛ بنابراین شبیه سازی های عددی هنوز در جایی که به تکرارهای زیادی از شبیهسازی نیاز است مانند شبیهسازیهای محاسبه بودجه خطا به روش مونت كارلو، بسيار سودمند است.

شکل 23 انرژی تلاش کنترلی را در سه حالت مختف نشان میدهد، منحنی خط پر مجموع ضربه کنترل مانور را در شبیهسازی عددی بدون هیچ گونه اغتشاش نشان میدهد، منحنی خط چین مجموع ضربه کنترل مانور را در شبیهسازی عددی با وجود اغتشاش نشان میدهد و منحنی خط-نقطه مجموع ضربه کنترل مانور را در شبیهسازی سختافزار در حلقه نشان میدهد. این شکل نشان میدهد که ضربه کنترل در حالت وجود نویز و

شکل 7- دیاگرام بلوکی شبیهسازی عددی کنترل وضعیت ماژول زیر مداری

غتشاش در حدود 30% نسبت به حالت بدون نویز و اغتشاش افزایش پیدا می کند و این امر طبیعی و مورد انتظار است و صحت نتایج را تأیید می کند. در حالت شبیه سازی سخت افزار در حلقه ضربه کنترل در حدود 40% نسبت به حالت شبیه سازی عددی با وجود نویز و اغتشاش افزایش پیدا می کند. این موضوع نشان می دهد پدیده های مدل نشده دیگری در واقعیت وجود داشته است که در شبیه سازی عددی مدل نشده است همچنین این مقدار تفاوت می تواند از انتخاب غیر واقعی مقادیر نامعینی در مدل شبیه سازی عددی باشد و با افزایش این مقادیر در مدل عددی می توان این دو دسته نتایج عددی و اورد. در ادامه با تنظیم ماتریس ناهم استایی تر استر و افزایش مقادیر غیر تطری به 100، مقدار مجموع ضربه کنترل در شکل 24 برای مانور نمونه با 6% اختلاف به مقدار شبیه سازی سخت افزار در حلقه نزدیک شده است؛ بنابراین اکنون می توان از این مدل عددی استان م مقادیر غیر اکنون می توان از این مدل عددی تنظیم شده با دقت قابل قبول در

مهندسی مکانیک مدرس، دی 1393، دورہ 14، شمارہ 10

- ثابت زمانی مدولاتور (S) $au_{
  m m}$
- حداقل عرض پالس خروجی مدولاتور (S) Δ
  - ماتريس ناهمراستايي تراسترها ∇
  - اغتشاش وارده به سیستم (N.m) d
    - فركانس كار مدولاتور (Hz) f
    - ممنتوم زاویهای (kg.m². S⁻²) Η
    - عرض هیسترزیس مدولاتور (S) h
    - ممان موثر بر ماژول (N.m) Μ

علايم يونانى

- زاویه غلت ماژول (rad) Φ
- زاویه سمت ماژول (rad) ψ

11- مراجع

- [1] B. Peterman."Attitude Control of Small Satellites Using Fuzzy Logic" Montreal, Department of mechanical Engineering. thesis. McGill University,US, 1997.
- [2] B. C. Sun, Y. K. Park, W. R. Roh and G. R. Cho. "Attitude Controller Design and Test of Korea Space Launch Vehicle-I." International Journal of Aeronautical & Space Scinces (The Korean Society for Aeronautical & Space Sciences) , 2010, Vol. 11, No. 4, pp 303-314.
- [3] J. L. Crassidis, F. L. Markley, T. C. Antony and S. F.Andrews, "Nonlinear predictive control of spacecraft." AIAA Journal of Guidance, Control and Dynamics, 1997, Vol. 20, No. 6, pp 1096-1103.
- [4] C.Y. Chen, Y. C. Shun, C. C. Cheng, P. S. Liao and Z. C. Fang. "MATLABbased rapid controller development platformfor control applications." Proc. IMechE, 2007, Vol. 221 Part C: Journal of Mechanical Engineering Science,
- [5] D.A. Neal, M. G. Good, C. O. Johnston, H. H. Robertshaw, W. H. Mason and D. J. Inman "Design and Wind-Tunnel Analysis of a Fully Adaptive Aircraft Configuration",45th AIAA/ASME/ASCE/AHS/ASC Structures, Structural Dynamics & Materials Conference. Palm Springs, California, American Institute of Aeronautics and Astronautics, 19 - 22 April 2004.
- [6] D. Kim, S. Y. Park, J. W. Kim and K. H. Choi. "Development of a Hardwarein-the-loop (HIL) Simulation for Spacecraft Attitude Control Using Momentum Wheels", Journal of Astronatics and Space Scinces, 2008, Vol. 25, No. 4, pp 347-360.
- S. DI. Gennaro,"Passive Attitude Control of Flexible Spacecraft from [7] Quaternion Measurements" Journal of optimization theory and applications, 2003, Vol.16, No. 1, pp 41-60.
- G. Arantes, L. S. Martins-Filho, A. C. Santana;" Optimal On-Off Attitude [8] Control for the Brazilian Multimission Platform Satellite, Bermen, Germany, Center of applied space Technology and Microgravity, 2009.
- [9] A. L. Herman and B. A. Conway, "Optimal spacecraft attitude control using collocation and nonlinear programming", Journal of Guidance, Control and Dynamics, Sept.-Oct 1992, Vol.15, No. 5, pp 1287-1289.
- [10] H. Weidon, Z. Yulin, "Rate damping control for small satellite using thruster", Acta Astronautica, 2004, Vol. 55, pp 9-13.
- [11] H. Bang, J. S. Lee, Y. J. Eun, "Nonlinear Attitude Control for a Rigid Spacecraft by Feedback Linearization". KSME International Journal, 2004. Vol. 18, No. 2 , pp 203-210.
- [12] J. L. Junkins and J.D.Turner, "Optimal continuous torque attitude maneuvers." Journal of Guidance, Control and Dynamics, 1980, Vol. 3, No. 3.pp 210-217.
- [13] S.M.Justin, M. A. Shoemaker and J. Eide. "Characterization of cold-gas-thrusters for use on spacecraft simulatiom." Blacksburg, VA 24061, AIAA, 2004.
- [14] L.S. Pontryagin, V.G. Boltyanskii, R.V. Gamkrelidze, E.F. Mishchenko,. The Mathematical Theory of Optimal Processes, New York: Gordon and Beach, 1986.
- [15] L. Henzeh, Y . Choi and H. Bang "Adaptive attitude control of spacecraft using neural networks", Acta Astronautica, Vol. 64, No. 7-8 (04/2009), pp 778-786
- [16] P. Tobbe, A. Matras, D. Walkerz, K. Betts, R. Hughes and M. Turbe" Real-Time Hardware-in-the-Loop Simulation of Ares I Launch Vehicle. Dynamic Concepts". Science Applications International Corporation, Huntsville, AL. American Institute of Aeronautics and Astronautics.
- [17] P. Wenderski, J. Shan "Hardware-in-the-Loop Simulation for Spacecraft Formation Flying " Journal of Control Science and Engineering (Hindawi Publishing Corporation) 2010 (2010).
- [18] R. Keil and S. Theil. "Modelling the Attitude Noise of the Gaia Spacecraft A Simplified Approach." Space Scince Rev (Speringer), 2010,pp 197-207.
- [19] M. J.Sidi, "Spacecraft Dynamics and Control-A Practical Engineering Approach", United State of America, Cambridge University Press, 1997.

شکل24 مجموع ضربه کنترل در مانور نمونه پس از تنظیم نامعینی در شبیهسازی عددي

9- نتيجه گيري

با انجام تستهای سختافزار در حلقه و مقایسه آنها، نتایج تست شبیهسازی عددی مورد تأیید قرار گرفت. نتایج حاصل از این دو تست نشان داد تأثیر نامیزانی محور تراسترها و نویز اندازه گیری قابل توجه است و مدلسازی نامیزانی محور تراستر تا 30% افزایش مجموع ضربه کنترل در یک مانور نمونه را نشان میدهد. با استفاده از نتایج تستهای سختافزار در حلقه، میزان نامعینی و اغتشاش مدل شده در مدل عددی با مقادیر تجربی جایگزین گردید و با افزایش عناصر ماتریس abla به 0/1 مقدار مجموع ضربه کنترل در شبیهسازی عددی و سختافزار در حلقه با 6% اختلاف به هم نزدیک گردید. اکنون از این مدل برای شبیهسازیهای با تکرار بالا از جمله شبیهسازیهای مونت کارلو با دقت بسیار مناسب و نزدیک به مدل حقیقی استفاده خواهد شد. بدین ترتیب در جایی که به انجام تستهای مکرر نیاز است، هزینه انجام این تستها تقلیل مییابد.

10- علائم

ممان اینرسی محورهای اصلی ماژول(kg.m ²)	$I_{x}I_{y}I_{z}$
بهره مستقيم مدولاتور	k_{m}
بازوی تراستر هر محور (m)	L_{x} , L_{y} , L_{y}
سرعت زاویهای بدنی (rad/s)	p, q, r
زمان خاموش-روشن تراسترها(S)	$T_{\rm on} T_{\rm of}$
فرمان کنترلی ممان هر محور (N.m)	$T_{\rm cx} T_{\rm cy}$
سطح تراست خروجی مدولاتور (N)	Um
حاشیههای خاموش-روشن مدولاتور (N)	$U_{\rm on}$

 $_{y}L_{z}$ r $T_{\rm off}$ $T_{cy}T_{cz}$ Uoff

DOR: 20.1001.1.10275940.1393.14.10.4.1

سید فضل اله موسوی و همکا*ر*ان

تست سختافزار در دلقه سامانه کنترل وضعیت ماژول زیر مداری با تراسترهای گاز سرد

[21] Y. Yang "Quaternion-Based LOR Spacecraft Attitude Control Is a Robust Pole Assignment Design." *Journal of Aerospace Engineering*, ASCE, 2014, No. 27,pp 168-176.

[20] S. Granbing, A. Brij "Vibration Suppression of Flexible Spacecraft During Attitude Control." Acta Astronautica 49, No. 2 (2001),pp 73-83.